

GLOKALIA

JOSU LARRINAGA

Zorrak kitatu edo kito?

Horra hor European zehar zabalduz joan beharko duen mamu berria: zorrak kitatzeko edozein gauza egin —behar horren ezinbestekotasuna konstituzioetan ezartzea barne, Espainiak egin nahi duen moduan— edo kito! esan, ordainketa etendura onartu eta sistemari nolabait *reset* egin, beste momentu historikotan European eta beste leku batzuetan egin den moduan? Gero eta gehiago entzuten da —kalean, ez jauregietako korridoreetan— Islandiako kasua edo, esanguratsuagoa dena, Argentinakoa. *Corralito* delakoaren garaietan, egoera ekonomiko eta sozial erabat leherkorra zegoenean, Kirchnerren lehenengo gobernuak kanpo zorraren berregituratze bat egitea erabaki zuen, hau da, zorraren parte bat ez ordaindu eta bestea zordunekin negoziatzea, epe berriak eta prozedura diferenteak adosteko. Subiranotasun ekintza bat egitea deliberatu zuen gobernu hark, Nazioarteko Diru Funtsak eta Munduko Bankuko *guruek* esaten zutenaren kontra aritu eta merkatu direlako horiei planto egin, azken finean. Eta ez zen ezer gertatu. Zer egingo zuten *merkatuek* ba? Argentina inbaditu, NATOri eskatu ordena paratzeko? Estatuaren estatusa asko aldatu da azken hamarkadetan, zalantzarik ez, baina oraindik kategoriak ezberdintzen dira mundu ero honetan...

Benoa, zer edo zer bai aldatu zen Argentinan: hori eta gero, nahiko era azkar eta harrigarrian krisi gorritik atera ziren eta herrialde normal izatera pasatu ziren berriro. Egia da kontu batzuk erabat alde eduki zituztela, nahiko espezifikokoak diren abantailak, alegia. Alde batetik, Argentina potentzia garrantzitsua da nekazaritza eta abeltzaintzan, eta bat-batean nekazaritza produktu bat izugarri garestitu zen

nazioarteko merkatuan. Soja berez proteina osagarri erabili-
 liena da abeltzaintza industrialean eta oso presente dago
 kontsumitzen ditugun elikagai gehienetan, baina belartxo
 horrek sekulako protagonismoa eduki du azken urteotan
 bioerregaien eremuan. Oso aproposa da erregai moduan ere
 erabiltzeko, eta merkatu hori izugarri puztu da azken urteotan.
 Sojaren balio proteinikoei berriro begiratu, azken urteotan
 AEBetatik Europara inportatzen den sojak kontinente
 zaharreko iritzi publikoarekin egin du talka; Ipar Ameri-
 kako soroetan ez dute ezberdintzen transgenikoki eraldatu-
 tako soja eta betikoa, eta europar kontsumitzaileak ez du
 begi onez ikusten kontu hori. Hor egon zen beste aukera bat
 Argentinako produkzioarentzat.

Baina Argentinaren pagotxa ez zen izan soja, edo ez soja
 bakarrik. Funtsean, Argentinak bere moneta zuen —dolar-
 rarekiko jokoan oso debalatuia— eta, beraz, bere politika
 propioa egin ahal zuen. Moneta areago debalatu zen, eta
 hori alde batetik ona izan zen, esportazioak azkartu eta
 merkatu zirelako; baina oso arriskutsua izan zitekeen, infla-
 zioa ekarri ahal zuelako. Inflazioa bat-batean gorantz igo-
 tzen denean pobrezia biderkatzen da, eta hori oso arrisku-
 tsua izan zitekeen jadanik klase ertaina erabat txirotuta zeu-
 kan herrialde horretan. Nola lortu zuten agintariak infla-
 zioa geldiaraztea? Ez dago batere argi agintariak edo herri
 mobilizazioek lortu ote zuten. Ordurako Argentinako gizar-
 te zibila larritasun egoeretarako antolatuta zegoen, lantegi
 okupatuetan, piketetan, milaka herri-jantokitan. Ez zegoen
 giro espekulaziorako eta prezioen igoeretarako. Kirchnerrek,
 presidentziara heldu bezain pronto, agindu zehatzak eman
 zizkien indar polizialei piketeroen mobilizazioak ez oztopa-
 tzeko; aurretiaz errepresio basatia jorratu zuten poliziek eta
 odol larregi isuri zen. Agintariak erabaki ausarta hartu zuen.
 Gero askotan leporatu zaio piketeroen sareekiko konexioa,
 eta talde horien liderrei buruz ere esan da azkenean peron-
 ismoaren (ezagutu dugun populismo iraunkorrenetakoa)
 talka indarrak direla. Ez, Argentinan azken urteotan ezagu-

tu dugun prozesua ez da izan iraultza eredugarria, ez da egon dena konpontzen duen gertaera milenaristik, eta boteretsuek boterean segitzen dute, *rantxeroak* errantxotan daude goxo-goxo eta pobreak etxoletan edo pisu xumeetan. Baina gauzak hobeto daude, Grezian baino hobeto, eta ziu-rrerrik hurrengo urteotan Espainian, Italian, Portugalen, Irlandan (Frantzian?) baino hobeto.

Euroaren pisua, larregi?

Baina esandakoa, Argentinan pesoa zuten moneta, eta Europan euroaren pisua larregizkoa izan daiteke zenbait herrialderentzat. Ikusi Grezian gertatzen dena: kaleak sutan daude, iritzi publikoa ez omen dago batere ados agintariak onartzen dituzten eurogunearen inposaketekin —bertan gastu sozialaren etengabeko murrizketetan gauzatzen direnak—, baina ez du oraindik eurotik bereiztearen aukera on-tzat hartzen. Noiz arte? Moneta komuna kartzela izan daiteke zorra puztuta daukaten herrialdeentzat, Alemaniak inposatzen dituen politika zurrinak alternatiba propiorik gabe segitu behar badituzte. Espainian Mariano Rajoyren gobernu boteretsuaren europar gorabeherak —otoi eta arren inposatutako defizitaren langa apurtxo bat altxatzeko erre-gutuz— oso esanguratsuak dira: Grezia euroguneko lehe-nengo kolonia dela esaten dute batzuek, baina beste estatu batzuk —orain dela gutxi arte, higiezin burbuilaren le-herketa baino aurreko aro loriatsuetan, ez dakit zer G-8 edo G-9an egoteko eskubidea harrokeriaz aldarrikatzen zute-nak— Alemania eta Frantziako *protekturatu* baino askoz gehiago ez izateko zorian daude.

Baina euroaren ezartzearekin batera, eta aurretiaz ere, Europaren eraikitzearekin egindako operazio sinbolikoak oso indar handia hartu zuen, batez ere mediterranean herrialde txirotuetan. Modernoa (edo are inportanteago, postmoder-noa), demokrata, irabazlea izatea, hori guztia eta gehiago da europarra izatea, eta dena doa pakete berean. Horren guz-

tiaren deseraikitze sinbolikoak luze joko du, hori egiteko indar sozialik sortzen bada, baina dagoeneko zenbait inguru intelektualetan *euroezaren* aukera aztertzen hasia da; azkenean sekulako subiranotasun uzte bat egin zaio batere demokratikoa ez den boteregune bati, eta hori ordaintzen hasiak dira Europako gizarte zibilak, edo errazago esanda, europar jendea.

Otsailean *Argia* aldizkariak elkarrizketa oso interesgarria egin zion Argentinan gorago aipagai izan dugun aro horretan Ekonomia ministro izandakoari. Greziarentzako bere errezeta: drakmara bueltatzea barruko ekonomiarako eurogunetik irten gabe, europar moneta kanpo kontuetarako utzita. Hori bideragarria dela esaten zuen. Emango al du eztabaidarako? Hona hemen kubatar irtenbidea: bertakoei moneta lokala eskaintzea eguneroko harreman ekonomikoak bideratzeko, kanpora txanpon devaluatuetan saltzea, eta ahalik eta dibisa indartsu gehien zurrupatzea turismoaren eta ekonomia informalaren bidez. Oso esanguratsuak dira Serge Latouchek —ekonomista frantziarra oso ezaguna da deshazkundearen kontzeptuaren teoriko eta publizista gisa— Afrikan egindako zenbait lan etnografiko. Garapenaren naufragoei —horrela deitzen ditu berak— ekonomia informalaren sare oso hedatuak eraiki dituzte ekonomia formalaren mugetatik haratago, edo honatago. (Muturreko adibide bat: orain dela pare bat urte euskaldunok informazio asko jaso genuen Somaliako piratei buruz, Bermeotik joandako atun-ontzi bat bahitu zutenean. Gero Espainiako armada eta geroago indar armatu mertzenarioak erabili dituzte arrantza-ontzietako jabeek bertan bere jarduerekin lasai antzean jarraitu ahal izateko. Eta piratak *artxibatuta* utzi ditugu gure memorian. Orain gutxi, ostera ere, ezagutu da Erresuma Handiko *think tank* ezagun batek egindako ikerketa. Emaiza: piratek Somaliako —munduan porrot eginda dauden estatuetako bat— ekonomia indartzen dute; eurei esker inflazioa jaisten da, moneta lokala indartzen da eta soldatak igotzen dira.)

Europako naufragoeak egingo al dute antzeko zer edo zer? (Ez, ez dugu esaten parentesi arteko muturreko etsenplua eredutzat hartu behar denik.) Leku askotan sortu dira truke-ekonomian oinarritutako sareak, eta kasu batzuetan «diru» motaren bat erabiltzeko pausoa eman dute. «Euskoa» sortzeko ekimenak ere badaude. Tokian tokiko ekonomia sareek balio dezakete arazo asko konpontzeko, tokian tokiko produkzioak berpizteko ere —eredu industrialetik kanpo dagoen nekazaritza izan daiteke garapen ahalmen handia duen sektorea—, eta funtzionamendua errazteko txanpon edo moneta propioak sor daitezke. Luze joko du, Europako naufragoeak hausnarketa handia egin beharko dute oraindik, eta saiaturako protestetatik beste antolakuntza eredu batzuetara joan beharko dute; baina, azken finean, hori izan zen Argentinan gertatu zena, Islandian bestelako irtenbideren baten alde bultzatu duen indar zibila ere horixe izan da. Egoera ekonomiko eta sozialak okertzen segitzen badu, ezin espero liteke laguntza handirik politika zorbietan tematuta segitzen duten politikari ofizialen aldetik. Behin komunismo ofizialaren planifikazio zentrolean oinarritutako politiken porrota ikusita, gizakiaren tamainako merkatu eta azokak, euskaraz jator-jator plaza deitzen ditugun horiek, bererraiki beharko dira, eta tamaina bereko dirua ere, agian, beharrezkoa izango da.

Zonbiak nonahi

Zonbiak diogu, zeren Europa osoko politikariek abiatzen dituzten politikak —merkatuek, nolabait, aginduta, edo horiek asetzeko nahian— oso errezeta zaharrak dira; Argentinakotik hona zaharrak dira, hain zuzen ere bertan nazioarteko agenteek ezarriak zituztenak zirelako. Lan merkatuaren etengabeko desarautze prozesua, enpresarien amets umela, amets amerikarra, kapitalismoaren metatze malguko ereduari dagokion politika da. Metatze malguko ereduak, horrela bataiatu zuten Erregulazio Eskolako frantziar ekono-

mialariiek fordismoaren ondoren etorritako kapitalismoa, azken hamarkadatan hemen eta han ezagutu dugun eredia.

Arrakastatsua izan da eredu hori, sekulako kapital meta-tzea ekarri du oro har; horregatik, kapitalismoaren burdinazko legeari jarraikiz —kapitalak kapital gehiago produzitu behar du, ezinbestean eta etengabe—, ekonomiaren finantzaratzea etorri zen. Horri esker burbuilak metatzen hasi ziren —ekonomia errealak jadanik metaketarako ahalmenik ez zuenez, ekonomia birtuala sortu behar zen—, eta, horiek lehertzerakoan, gaur egungo krisi larriaren eztanda. Zertarako, beraz, desarautu eta malgutu merkatua? Burbuila berriak sortzeko? Infernuko dinamika ero eta birtual batean sartzeko? Ez al da hobe izango ekonomia erreal berre-raikitzea, diru finantzariarik gabe? Baina, gaur egun, zein da diruaren esentzia, egiazko diruarena? Jadanik ez da urrea, inoiz izan bada. Orain konfiantza bakarrik geratzen da. Errealitatean hori izan da diruaren funtsa, gaur eta beti. Eta konfiantzarik ez dago gaur, ez behintzat botere ekonomiko eta politikoetan konfiantzarik. Nola berreraiki? Jendearen txanda da.¶